

(monotonna) slika okusna in lepa, istotako bi ne bil istoglasen govor vzbudljiv. Takov govor muči otroke ter naveliča njihovo uho poslušati. Kakor znano, učenec v obče otrok, izpreminjavo ljubi, zato izpreminjaj glas v pogovoru s svojimi otroci. S tem jih vzbudiš k pozornosti.

Tvoj govor bode otrokom razumljiv, ako se vseh tujih besed ogiblješ. Govori ž njimi, kakor národ govori, osobito iz početka šolskega pohajanja, potem uvedi polagoma književni jezik s tem, da odpravljáš narečje. Potem pa je govoriti vedno v pravilnem jeziku, ker znano je, da otroci radi posnemajo. Otroci ne morejo v dobrem, pravilnem jeziku govoriti, če jim učitelj ne daje dobrega vzgleda. Ker je pa v vsakej stroki do mojsterstva vsakojake vaje potreba, zato moraš v šoli govorne vaje prirediti. Kaj si pa izvoliti v to svrhu? Odgovor na to: Snov nazornega pouka, pravljice, pripovedke in basni. Otroškemu duhu posebno ugajajo primerne pravljice. Pravljice pa se morajo pripovedovati v direktnem govoru, ker indirektni izgubé isto živahnost. Če hočeš svoje učence s kako pravljico razveseliti, ne beri jim je, ampak povej jim jo z živo besedo, kajti le taka zanimiva. Učiteljeva oseba veliko več veljá, če jim na pamet pripoveduje. Vse pa, kar učitelj v šoli pripoveduje, si morajo učenci zapomniti. „V šoli naj se nič ne učí, da se pozabi“. Vzobrazovati je pri takih govorih spomin s tem, da otroci pripovedujejo pripovedke svojim bratom in sestram in pa da se v šoli ponavljajo: „Ponavljanje je duša pouka“.

Ponavljati pa je z istimi besedami, s katerimi si v prvič z otroci govoril. Tvoj govor z učenci moral je biti vzoren. S takim ponavljanjem se bode učencem uril jezik tako, kakor z memoriranjem kratkih po vsebini in jeziku izvrstnih pesmic in družih sestavkov.

Ako govoriš razumno in otroku ugajajoče, tiho bodo sedeli otroci v šoli in pazno gledali k tebi, kar ni pri nasprotnem ravnanji. Otroci dajejo učitelju spričevalo.

Knjiga Slovénka

v
XIX. veku.

Dr. Jožef Šubic r. v Mokronogu 20. dec. 1802, učil se v Kranju in v Ljubljani, lekarstva na Dunaju in v Padovi, kjer je postal doktor zdravništva l. 1834; nato se naseli v Celju, l. 1860 preseli v Slovenske Gorice in od tod v Maribor, kjer umre 22. aprila 1861. Rokopise svoje je ranjki ukazal izročiti J. Drobničú. Ko se je bil l. 1843 slovenski duh zdramil iz tisučletnega spanja, ter so v Ljubljani izhajati jele Novice, se je tudi Šubic poprijel slovenščine, stopil je v kolo za materinščino vnetih mož. Bukve in novine slovenske bile so mu pri roci vsaki čas, ktereга mu je dopuščal poklic njegov; bral in pisaril je od te dobe nevtrudoma, piše o njem J. M. Borovski (v. Slov. Glasnik. 1861. št. 12).

Od leta 1846 so izhajali sostavki njegovi v a) Novicah, veči in manjši dopisi iz Celja (J. Š.), do l. 1858. — L. 1848 se Dr. J. Šubic (Schubitz) v b) Sloveniji l. 8 kratko pa krepko ustavi J. Macunu, ki je bil takrat v latinskih šolah učitelj v Terstu, v spisku: Opomínki na sostavek, kateriga je Slovenija u 3. listu prinesla pod napisam: „Kakšen jezik bodemo vzeli za šole in pisarnice po slovenskih krajih.“ Ondi piše na pr.:

„Mila Slovenšina, kaj se bo še z teboj godilo? Dozdaj so te Nemci zatirali, ino ravno v teh časih si silno perzadevajo, te popolnoma zatreti. Rodoljubi domorodci pa

želijo in se trudijo, te iz gomile, pod katero si jezero let v terdi tamnoti ležala, potegniti in izbuditi. Pa kaj beremo? Med nami, med Slovenci je Slovenec vstal, ki trobi, de imamo svoj jezik popustiti ter družiga — ilirskiga — se poprijeti, in le tega v šole in pisarnice vpeljati. In zakaj? Nato zavrača Macunove dokaze gledé knjižestva, dogodivšine, pomanjkanja krestomatije, ter pravi naposled: „Vzemi človeku jezik njegov in vse si mu vzeli . . . Slovenci Slovenšine ne bodemo popustili, in od takiga zapušenja le govoriti je že pregreha zoper domovino!“

Isto leto se je v c) Celjskih Slovenskih Novinah št. 14 bridko urezal po sestavku o „brezzakonstvu duhovnikov — proč z samostani, proč z coelibatam“! — Da je še dalje dopisoval v Slovenijo in Ljublj. Časnik, vidi se na pr. l. 1850 št. 51: I. S. Presl itd. — Tako se nahajajo njegovi spiski v Drobničevi d) Sl. Čbeli l. 1850 in v Einšpielerjevem e) Slovenskem Prijatlu za šolo in dom l. 1855—7: „Mertvaška glava“ — pripovedka — krokarji, kaj nek krokarijo, kaj nek pojó? — Meni dozdeva si, da se glasé: — Kar se zgodilo ni, to se ne zvé. — „Jezikoslovne opazke“ — nekaj v prihodnje slovnice in slovarje (str. 24. 25; 125—127 l. 1856 cf. 1855 str. 258, 293). — Nekatere reči je priobčeval tudi po f) Drobtinceh na pr. l. 1857—1860: Bogoljubnost zdravnikova itd. — Nekaj v čiščenje in olikovanje slovenskega jezika.

V g) Vodnikovem Spomeniku l. 1859 kaže se str. 213. 214: Episoda iz Virgiljevih bukev „Georgikon“ (Predgovorček. Dika Italije. Razlaga), katero je vanj poslal še sam; a v Janežičevo Cvetje“ iz domačih in tujih logov je izročil vže prof. J. Majciger z životopisnimi čerticami vred (str. 116—118) rokopis njegov:

h) Publija Virgilija Marona Georgikon, to je: Poljedelstvo. Četere bukve. Poslovenil Dr. J. Šubic. V Celovcu 1863. 16. 118. Nat. J. Leon. — Zanimiv nam je tudi v narodnem oziru „Predgovor“, iz kojega bodi na pr.: „Najlepši cvet latinskega pesništva je pesmotvor Publija Virgilija Marona, ki mu je naslov: Georgika, to je: Poljedelstvo. Ta pesmotvor je pravi glasonoša slave pesnikove . . . Navdajala me je pri tem delu sladka nada, da s tem prevodom tem več vstrežem slovenskim bratom — nekoliko omikanim, zlasti mladeži viših učilnic, ker še nimajo nobenega klasikarja popolnoma poslovenjenega; glasoviti pisatelji greški in latinski pa so vendar na vekove temelj in podlaga, na kterej ste razcveteli omika in slovstvo vseh narodov . . . Ker sem Slovencem pisal in prevod namenil omikanim čitateljem slovenskim, prizadeval sem si pisati tudi čisto slovenski, govor izobraževaje le po narodu, vendar pak oziraje se na staroslovenščino in na ostale narečja bratov slavjanskih . . . Pisaje to delo dopolnil sem Horacijevu pravilo, da pisatelj naj spis popravlja in gladi devet let (nonum prematur in annum) več kot na tanko; kajti začel sem predstavljati ta pesmotvor mesca oktobra l. 1850; doveršil sem ga l. 1860 . . . Položim pa ta književni plod, venec iz lepe ogradi latinskih Modric, na sveti oltar preljubljeni majki Sloveniji. Kranjska zemlja, mila domovina! ktera si me rodila in gojila, lej, nisem tebe pozabil, ne nehal te ljubiti, akoravno mnogo let oddaljen tvojemu naličju, bivajoč v ptujih gradovih, potovajoč po ptujih krajinah. Tebe sem se spominjal na bregovih dereče Donave, tebe na obalih jadranskega morja, tebe na Štirskem, v deželi zelenih gorâ, kjer bivam mnogo let in kjer bode počivalo tudi truplo moje. Kdo bi tudi pozabiti mogel matere svoje? Saj si lepa in mila, da si ravno majhna, domovina moja, ter okinčana z nebrojnimi naravnimi in umetnimi čudeži nad in pod zemljo; saj imaš verle sinove in hčerke zale; saj obiluješ mnogoterega blaga in izdelkov pridnih in umetnih rok! Da bi cvetela in napredovala v eno mér, preljuba očetnjava moja! Da bi te slavili tvoji sinovi ter oblagodarovali z darovi junaštva in omikanega duha, da bi se ponašala tudi med sestrami slavjanskimi! Meni živemu ni bilo prostorčeka privoljenega na tvojih livadah; rad bi bil vsaj zadnji senj spaval

v tvojem naročji, v osenčji lipe domače; toda tudi tega mi je odrekla nemila osoda ter mi v ptuji zemlji odločila poslednje pokojišče itd. (str. 8).“ — Ker je knjižica Slovincem v rokah, bodi iz prevoda na primer le:

I. Bukve.

Kaj vesele sejatve storí, ob kateri li zvezdi
Polje orati, Mecena, in brestju dovezati terte
Prav bi biló; kak vole rediti, kakova gojitva
Dróbnici gre; način, da si hranimo čbelice pridne,
Naj tu v pesmi povém.

IV. Bukve.

Sedaj pa hočem rumenega méda nebeške darila
Pévati. Še na ta del ozri se ugodno, Mecena!
Čudovitne reči naznanjam drobnih živalic,
Vojvode jake rodú, njegove početja pa bitve,
Običaje vse in šege vesoljnega polka.
Trud je v majhnih rečeh; pa slava ni majhna, če milo
Blagovoli nebó in prošnjo vliši Apolo itd. — —

XXVI. To sem pel o gojitvi livád, o reji živine
In o saditvi drevés: med tém, ko Cezar povišani
Ob Evfratu z vojno gromi, zmagáv'c pa naródom
Voljnim prava dajè, ter pot do Olimpa si išče.
Mene Virgilija je Parténope lepa redila
Tisti čas, in cvetel sem o mirnem učenji,
Pesme, ki sem igral pastirske, pa mlad in pogumen
Titire, tebe prepeval v sencí košatega gabra.

Jožef Hašnik r. 8. marc. 1811 v Terbonjah blizo Vozenice, v latinskih šolah bil v Mariboru, v bogoslovnih v Celovcu, mašnik l. 1835, mej prvimi učenci Slomšeko-vimi, pozneje več let bil za župnika v Trebovljah, naposled pri sv. Jurju poleg Celja, u. 6. marc. 1883. — Bil je on med duhovniki, kateri so v Celovski duhovščini slovenili a) Perpovedi, pravlice, izgledé, ki jih je popravljaj in na svetlo dajal Slomšek (Zbr. Sp. I. str. 231—234). — Prve pesmice njegove se nahajajo v zbirki b) Pesmi, na svetlo dal M. Ahacel, n. pr.: „Slovojemanje; Dobrovoljn strelic; Zvezdam (Tam na nezmernim nebi — Se zvezde svetijo, — In lepe navke tebi — O človek! pravijo — Povzdigni le od zemlje — K nebesam rad oko; — Ti svet veselje jemlje — Bo tam povernjeno itd.).

Jako veselo je brenkal J. Hašnik v c) Novicah na pr. l. 1845.: Božje varstvo po resnični prigodbi; Močan varh (sv. Krištof nad selam Grajskim po stari pravlici iz Turških časov). L. 1847: Sprememba št. 26, Pevec št. 39, in tej odmev je menda Drobničeva v št. 45: Pevca slovó, kateri se tolaži naposled sam: „Nebeška dežela — Je polna veselja, — Per angeljskih korih — In zvoljenih zborih — Tam gôri bom pel.“ — L. 1848: Svobodni Lenart (ironično o svobodi tistega leta) št. 17; Divji lov št. 46 (ne planinskih sov, ne krokarjev, ni tatov, ni protivnikov, marveč pohajačev, potepuhov, vasvavcov, zapeljivcov in pijancov). — L. 1849: Kdor je silen, več dobi; l. 1852: Nesrečnik; l. 1853: Čudna smert tatu; Strah za strah itd. —

L. 1848 itd. dopisoval je včasih d) v Slovenijo, kjer je čitati n. pr. pesem:

Pravičen pogum (Slovinci! zdaj je vstati — Se živo braniti, — Protivnika pregnati — Ki vropat nas zeli itd.). L. 1850 št. 22 priobči Slovenija „iz starega rokopisa“ pesen:

V mladosti nesrečen.

Mladina — vročina, starost prikima — v persih je zima.

1. Spomlad je prišla, vse cveti,
Življenje novo se rodi,
Za mene le spomladi ni,
Je v persih huda zima	2. Zelenje spet oblači vse,
Nam daje sladko upanje,
Zelenje pa in upanje
Je vzela meni zima.	3. Po polji vidim rožni cvet,
Metulj popiva z njega med,
Po meni pa se dela led,
Je v persih huda zima.
4. Kar diha in življenje ima,
Z veseljem vse spomlad obda,
Pri men' je žalost le doma,
Je v persih huda zima.	5. Prisivita komej beli dan,
Glasi se petje od vsih stran',
Al gluh za vse sim in zaspan,
Je v persih huda zima.	6. V spomladi noč več strašna ni,
Slaviček vižice drobi,
Po meni burja pa hrúši,
Je v persih huda zima.
7. Povejte rožce, prašam vas,
Povej mi tičic mili glas,
Bo še za me veseli čas,
Kdaj bo nehala zima?	8. Ah, jez zastopim čisto vas,
Kaj pravite mi rožice,
Kaj pravite mi tičice,
Kdaj bo nehala zima.	9. Ko zgine lica tvojga cvet,
Ko zgine spred oči ta svet,
Tačas spomlad bo prišla spet:
Te bo nehala zima. —

Draga Slovenija! V tvojem 22. listu tekočega leta si pod naslovom: „V mladosti nesrečen“ in s pasko (iz starega rokopisa) pesm podelila, ino od spodaj spet opomnila, da si jo v starem rokopisu našla. Povedati moram, da ovi rokopis, v katerem rečena pesm stoji, ne more sila star biti, ker jaz sim pesm, katero si jo prinesla, brez vse lučke ideje čisto izvirsko 1. malega Serpana 1839 v Sevnici pri Savi v Šmarn gredoč v napadu neke tužnosti zložil, kar je mnogim znano. Pokazati, da je zima v mojem sercu nehala, kak hitro se mi je pričelo bolje goditi, sim zložil 1. Velikotravná 1847 pesm od Pevca v Novicah tisnjeno. Ino kazati, da nisim s svetom nič neč razpaden, ti tukaj spet eno novo pošlem v znamenje radostnega serca. Ne bil bi se oglasil za to, ker pa mislim nekaj svojih pesmic na svitlo dati, in ker je tudi v Ahacelnovih knjigah moja pesm: „Zvezdam“ brez podpisa, ne smem molčati, da mene za literarskega tatu, kar naj več čertim, ne bodo imeli. Moja osoda je, da lepše mojih pesim mi ljudi jemljejo, mnogo omazank mi pa prilastujejo. Prosim Te, razglasi pričejoče razjasnenje tvojega vernega prijatelja in iskrenega Slovana

Jozipa Hašnik.

Novi pesmi v znamenje radostnega srca naslov je: „Blagor pesnika“ in se nahaja v l. 26 str. 104. — V teh treh pesmih kaže se dobrovoljni Hašnik popolnoma. Ker je tretja (Pel bi rad — Pojem rad — Pel bom rad) vže najbolj znana, naj se v značaj pesnikov ponatisne tukaj druga po Novicah 1847 l. 39 n. pr.:

P é v e c :

1. Sim pévec in peti
Je vse mi na sveti,
Saj dani so glasi,
De pojem si včasí —
Zakaj bi ne pel?	2. Saj ptičca tud poje
Si pesmice svoje,
Nam dela veselje;
Tud peti imam želje —
Zakaj bi ne pel?	3. Svit zgodne danice
Igra mi na lice,
Ustanem, prepevam,
Veselje razsévam —
Zakaj bi ne pel?
4. Če tudi je delo
Mi čelo ogrelo,
Vse trude premagam,
Ko pesmice zlagam —
Zakaj bi ne pel?	5. Je delo končano,
In vse že zaspano,
Na zadnje še eno
Zapojem pošteno —
Zakaj bi ne pel?	6. Prijatli in brati
Me sil'jo dostkrati,
Svoj glas povzdigniti,
Jih razveseliti —
Zakaj bi ne pel?
7. Je žalost me vila,
Je pesem pa mila;
Je duša vesela,
Se taka bo pela —
Zakaj bi ne pel?	8. Zveličanih kori
In angeljski zbori
Prelepo pojejo,
Mi peti rečejo —
Zakaj bi ne pel?	

Vsled spodbude v Sloveniji je nekaj svojih pesem od l. 1836 do 1849 res dal na svetlobo z napevi — bil je sam bolj pevec nego pesnik — in to z napevi lastnimi, narodnimi in drugih umetnikov, ktere so se zlasti po Štajarskem hitro razširjale. Vseh skupej je 24 na pr.: „Zvezdam, Slovo prijatelc, Nesrečnik, Napitnica, Svetjanževc, Prijatelju, Tičica vjeta, Odglasi, Samstvo, Sreča mine, Kaj je najboljši, Spomladanska, Nesreča, Zima, Rožmarin, Pevec, Sprememba, Sanjač, Pravičen pogum, Vojaška, Osoda, Oblakam, Blagor pesnika, Golufia“. — Naslov jim je e) Dobrovoljke, zložil in založil Jozip Hašnik, l. 1854. Nat. iz kamnotiskarnice J. Blaznika v Ljubljani.

Učenec in prijatelj Slomščekov je čislal vzlasti f) Drobtince, ter vanje dopisoval na pr. l. 1848: Pokaj v šolo. Rožmarin. Očenaš. — L. 1849: Pervo sv. obhajilo (na Botriško Nedelo). Pesem: Brezovka. — L. 1856: Oče naš. Pot, resnica in življenje. — L. 1857—1860: Za vse, ki pri cerkvi kaj opraviti imajo. Pesem: Na hribih. Spet domú itd. L. 1869: Božična. Pastirska. —

Kakor Slomšek — je zapel tudi J. Hašnik spomenico prvemu pesniku slovenskemu v g) Vodnikov Spomenik l. 1859: Razsodba. Časodir. — Prvo spremlja z opazko: Deseti dan grudna leta 1846 nas je bilo več pri mizi, smo marsikaj se pogovarjali in beseda je prišla tudi na slavniga Vodnika. Vsi smo ljubeznjiviga očeta pevcev močno hvalili, le en sam mož je bil med nami in sicer nekdanji učenec in bližnji sosed Vodnikov, kterimu gorke pesmice Vodnikove niso dopasti hotle in je serdito besedo nam povedal, da je Vodnik včasi clo od ljubezni zapel. Ker je mož bil priletel in višiga stanu kakor jest, si nisim upal mu nasproti govoriti, samo povedal sim, da Vodnik sam je zavolj tega se bil večkrat izgovarjal. Da bi pa lastnost in pravico pesnikov za ljubezen merzlimu gospodu še bolj pod nos dal, sim čez noč „Razsodbo“ zložil in mu drugi dan poslal. — Izmed šesterih kitic bodo na razgled naj:

1. Že jezer let ta navk je star:

Da s pridnostjo se da dobiti

Umetnost vsaka, in 'zučiti

Če je za njo le tebi mar.

Al dati gladke govorce

Snovat' in zlagati pesmice

Človeku je prirojen dar . . .

5. Zatoraj naj poslušá me

Ki vpileno želi vse imeti,

In dela če serca prekleti

Resnica stare skušnje je:

„Da 'z glave gladke — pa ledene,

Iz serca sladke — pa ognjene

Rodijo pevcev pesmi se.“

6. Ki oistro rad prepili vse

Svobodnih pesnikov naprave,

Ne zna, da delo samo glave

Brez serca malo hvali se.

Zveličar treznost naročuje —

Modrost in umnost nam svetuje —

Ljubezen pa on vkažal je.

Razni otroci.

(Spisal Jos. Ciperle.)

3. Edinček.

Da, edini otrok, ta je biser, ta je zaklad očeta in matere.

Kako so se ga veselili, s koliko radostjo vzprejeli pri rojstvu! Kako se gojí, poljublja, liže in gladi! Kako se mu vse smehljá, laska in priljublja! Za Boga svetega, le žaliti ne edinčka!